

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ความนิยมในการอ่านและแต่งกาพย์กลอน เป็นสิ่งที่ฝังลึกอยู่ในจิตใจของมนุษย์ ทำให้วรรณคดีที่แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทร้อยกรองมีกำเนิดมาแต่โบราณกาล และมีวิวัฒนาการคู่เคียงมากับอารยธรรมของชาติ ทั้งนี้เป็นเพราะเหตุว่า <วรรณคดีเป็นสิ่งที่สะท้อนความรู้สึกส่วนลึกในจิตใจของมนุษย์ ทั้งความรู้สึกพื้นฐานทางอารมณ์ ได้แก่ ความรัก ความใคร่ ความเศร้า ฯลฯ และสะท้อนให้เห็นภาพของสังคม และวัฒนธรรมในแต่ละยุคสมัย เนื่องจากวรรณคดีเป็นสิ่งที่แสดงพฤติกรรมของมนุษย์ วรรณคดีจึงมีกำเนิดมาจากหลายสิ่งหลายอย่าง อาจจะเป็น ความเชื่อทางศาสนา ความภาคภูมิใจในชาติภูมิ หรืออารมณ์เพศของมนุษย์ กาพย์กลอนแสดงความรัก ความในใจของมนุษย์ ที่เรียกว่า LYRIC POETRY จึงมีกำเนิดมาแต่โบราณกาล

กาพย์กลอนในยุคแรกของไทย มักจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับ ความเชื่อทางศาสนา หรือบทสรรเสริญผู้ศุติพระมหากษัตริย์ จะเห็นได้จากวรรณคดีในยุคแรก คือ ลิลิตโองการแช่งน้ำ มหาชาติคำหลวง ภาพขมมหาชาติ ลิลิตยวนพ่าย เป็นต้น กาพย์กลอนแสดงความรักมาปรากฏขึ้นภายหลัง และผู้เขียนคาดว่า นิราศ น่าจะเป็นกาพย์กลอนแสดงความรักประเภทแรกที่ปรากฏในวรรณคดีไทย เพราะ การแต่งนิราศเริ่มปรากฏมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น สันนิษฐานว่านิราศเรื่องแรกคงจะแต่งขึ้นในราวสมัยพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. 1991 - 2031) หรือหลังจากนั้นไม่นานนัก นิราศรุ่นแรกหรือรุ่นกึ่งต้นคือ ทวาทศมาส และ นิราศหริภุชชัย ถึงแม้ว่าหนังสือที่แต่งทำนองนี้จะไม่เรียกชื่อว่า นิราศ ก็ตาม แต่มีลักษณะเฉพาะตัวซึ่งทำให้การจัดแยกประเภทของวรรณคดีที่เขียนในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้กำหนดลักษณะของหนังสือที่แต่งทำนองนี้ว่า นิราศ จึงนับว่านิราศเป็นกาพย์กลอนแสดงความรักที่มีมาก่อน บทละคร บทเสภา หรือ คอกสร้อยสักราว ฯลฯ ซึ่งปรากฏมีขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลาย

การแตงนิราศแมจะไมแพรหลายอยางการแตงบทละคร แตกั้ไดรับความ
 นิยมโดยสมำเสมอหังจากพระมหากษัตริย์ เจานายเชือพระวงศ์ ตลอดจนผู้สนใจ
 ภาพกลอนโดยทั่วไป นิราศในระยะแรกก็เชนเดียวกับงานนิพนธ์ชนิดอื่นๆ ที่เป็น
 ผลงานของเจานาย หรือนักปราชญ์ราชวี ถึงแมจะไมมีหลักฐานเรื่องผู้แตง
 ยืนยันใดแน่นอน แต่ในนิราศรุ่นแรกก็แสดงให้เหินภาพของสังคมชั้นสูง นิราศ
 แตงได้ควยคำประพันธ์หลายชนิด แต่มกนิยมแตงควยโคลงหรือกลอนมากกว่า
 นิราศยุคแรกแตงควยโคลงเป็นส่วนใหญ่ มีแตงควยกาพย์ห่อโคลง 2 เรื่อง คือ
นิราศธารโศก และ นิราศธารทองแดง บทพระนิพนธ์ของเจาฟ้าธรรมธิเบศร
 นิราศที่แตงควยฉันทภูมิ 2 เรื่อง คือ นิราศชีดา หรือ ราชาพิลาบคำอันท์ แตงใน
 ราวสมัยสมเด็จพระนารายณ์ และ นิราศเมืองนครคีรัธรรมาษ พระราชนิพนธ์ของ
 สมเด็จพระราชวังบวรวิไชยชาญ นิราศกลอนเพ็งจะมาไดรับความนิยมแพร
 หลายในราวสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ สุนทรภู่ เป็นกวีเอกที่สร้าง
 ความนิยมในการแตงนิราศคำกลอน ซึ่งผู้แตงรุ่นหลังได้คำเนินรอยตามแบบอยางมา
 จนปัจจุบัน ส่วนนิราศที่แตงควยร้อยแก้ว เริ่มมีขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งการแตง
 ความเรียงกำลังเฟื่องฟู นิราศร้อยแก้วเรื่องแรก คือ นิราศนครวัด พระนิพนธ์ของ
 สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ แต่การแตงนิราศควยร้อยแก้วก็ไมเป็นที่นิยม
 เชินเดียวกับฉันทหรือกาพย์ห่อโคลง จึงปรากฏอยู่เพียงไม่กี่เรื่อง

นิราศมีวิวัฒนาการในการแตงหังในเนื้อหาสาระและลักษณะการพรรณนาอยู่
 ตลอดเวลา แต่ยังคงรักษาคุณลักษณะเฉพาะของนิราศ คือ การพรรณนาการเดินทาง
 พร้อมกับสอดแทรกการรำพันถึงกูรักเพื่อไห้มีอรรถรสในคำประพันธ์ยิ่งขึ้น แม้นิราศ
 รุ่นแรกจะมุ่งไปใทางแสดงความรักของผู้แตง เกี่ยวเนื่องกับความรักเพียงอยางเดียว
แต่วิวัฒนาการทำให้เนื้อหาสาระของนิราศรุ่นหลังสมบูรณ์ขึ้น หังในทางใให้ความเพลิดเพลิน
เพลินทางอารมณ์และยังใให้ความรู้และทัศนคติอื่นๆควย ในแง่ผู้แตง บทนิราศก็เป็นที่
 อนุสรณ์แห่งการ เดินทางที่ไ้เราะสละสลวยกว่าบันทึกจดหมายเหตุธรรมดา

แม้ว่าชีวิตในปัจจุบันจะ เร่งรีบขึ้นตามความเจริญของ โลกไปอยางไรก็ตาม

แต่ความรู้ก็ในวรรณคดียังคงฝังแน่นอยู่ในจิตใจของคนไทย ดังปรากฏผลงานทาง
 ดนภาพยกลอนออกมาอยู่เสมอ และมีผู้แต่งบทนิราศไม่น้อยกว่างานนิพนธ์ประเภท
 อื่นๆ ผู้เขียนจึงเลือกเอานิราศมาทำการวิจัยโดยละเอียด เพื่อแสดงให้เห็น
 ลักษณะโครงสร้างโดยทั่วไป ทั้งวิธีการแต่ง ลักษณะการพรรณนา และวิวัฒนาการ
 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นิราศคำโคลง ซึ่งได้รับความนิยมมาแต่โบราณกาล และเป็น
 นิราศที่แสดงลักษณะเฉพาะได้เด่นชัดมากกว่านิราศที่แต่งด้วยคำประพันธ์ชนิดอื่นๆ
 นอกจากการศึกษาทางด้านวิจัยแล้ว ผู้เขียนยังทำการศึกษาด้านเปรียบเทียบไป
 พร้อมกันด้วย เพราะเหตุว่าวรรณคดีบริสุทธิ์ที่ไม่ได้รับอิทธิพลเสริมแต่งจากที่ใดเลย
 มีอยู่น้อยมาก ส่วนใหญ่จะเกิดจากการผสมผสานกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แม้แต่
 เซกสเปียร์ รัตนกวีของอังกฤษ ก็ยังไม่ได้แต่งบทละครด้วยความคิดริเริ่มของตนเอง
 ทั้งหมด หากแต่ได้รับอิทธิพลทางความคิดจากมารโลว์ (MARLOWE) กวีรุ่น
 ก่อนเขาด้วย และได้ใช้ความสามารถอันเป็นพรสวรรค์ของตนผสมผสานกับแนวความคิด
 อื่นๆ สร้างกวีนิพนธ์ที่มีความบรรเจิดรุ่งโรจน์ และหมดจดงดงาม จนได้รับยกย่อง
 ราวกับเกิดจากความคิดอันบริสุทธิ์ของตนเอง

กวีไทยก็มีวิธีแสดงความเคารพในบรมครูโดยการแต่งคำเนินรอยตามที่บุรพกวี
 ได้พรรณนาเอาไว้ การศึกษาเปรียบเทียบจะช่วยให้ผู้อ่านรู้อึ้งถึงคุณค่าของงานนิพนธ์
 ชิ้นใดชิ้นหนึ่งโดยละเอียดยิ่งขึ้น โดยเฉพาะนิราศมีอิทธิพลที่เกี่ยวเนื่องกับผลงาน
 ที่แต่งกันในรุ่นหลังๆ มาก หากเราอ่านโคลงนิราศนรินทร์หรือโคลงนิราศพระยาตรัง

1 ผลงานวิจัยเรื่องนิราศเท่าที่ปรากฏได้แก่ :

1. NIRAT : CHANTE DE SÉPÉRATION วิทยานิพนธ์ชั้นปริญญาเอก
 ของ ดร. วิชาวรรณ ตูยานนท เสนอดอ L' UNIVERSITÉ DE PARIS
 เมื่อ พ.ศ. 2507.

2. บทความเรื่อง " THE EMERGENCE AND DEVELOPMENT OF
 THE NIRAS GENRE IN THAI POETRY. " เขียนโดย มนัส จิตเกษม ลงพิมพ์
 ในวารสารสยามสมาคม ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2515 เล่มที่ 60 ตอนที่ 2.

โดยมีใคอ่านกำสรวลโคลงคั้นมากอน เราคงจะชินชมในความสามารถอย่างนา
 อัจฉรชของพระยาสร้งและนายนริทรธิเบศร ในการรอรองคำประพันธ์โคอย่าง
 ไพเราะออนหวาน และมีจินตนาการสูง แต่เมื่อใคอ่านกำสรวลฯแล้ว เราจะพบ
 ว่าสำนวนการมคมคายและบทเปรียบเทียบที่สะเทือนอารมณ์สูอนนั้น ส่วนใหญ่ใคถาย
 หอดมาจากกำสรวลฯ เพียงแต่เพิ่มความออนหวานนุ่มนวลขึ้น แต่ใคว่านิราศที่แต่ง
 ในสมัยรัตนโกสินทรจะเลียนแบบกำสรวลโคลงคั้น หรือนิราศอื่นๆที่แต่งในสมัยอยุธยา
 เสียทั้งหมด เราจะค้นพบความชำนาญของกวีรุ่นหลังในการคดแปลงสำนวนการพรรณนา
 ใคคั้น หากสิ่งใคใคอยู่แล้วก็จะยิ่งเสริมสร้งใคเด่นชัดยิ่งขึ้นโดยมีใคแต่ละคองแก้ไข
คิง เช่น บทฝากนางกับเหวดตาฟ้าคิน ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากกำสรวลโคลงคั้น เป็น
แบบของการพรรณนาที่งดงามมาก จนกวีรุ่นหลังแทบทุกคนอดจะกล่าวแทรกในบทนิราศ
ของคั้นใคใค นอกจากการเลียนแบบบุรพกวีแล้ว กวีรุ่นหลังยังใคเสนอคความคิดและ
สำนวนพรรณนาอื่นๆอันเป็นความคิดจินตนาการของคั้นเองอีกด้วย ซึ่งจะทำให้เรารุ้
ภาคภูมิใจในความสามารถเฉลียวฉลาดเฉียบแหลมของกวีที่รักษาวรรณกรรมล้ำค่าใคองอยู่ต่อไป

คั้งที่ใคกล่าวมาแล้ววว่า วรรณคดีเป็นสิ่งที่แสดงความรู้สึกส่วนลึกของจิตใจ
มนุษย์ คั้งนั้นวรรณคดีทุกชาติทุกภาษา อาจจะมีส่วนที่ปรากฏลักษณะคล้ายคั้งกัน
ความคล้ายคั้งอันนี้ อาจจะมีคั้งจากอิทธิพลทางวรรณคดีที่มคั้งกัน ซึ่งมักจะเกิดแก
วรรณคดีของชาติที่มีวัฒนธรรมคล้ายคั้งกันหรือถายทอดคั้งกันและกัน หรืออาจจะเป็น
ความเหมือนกันโดยบังเอิญ เนื่องจากเป็นการแสดงอารมณ์พื้นฐานของมนุษย์ บท
ประพันธ์แสดงความรู้สึกใคจึงปรากฏอยู่ในวรรณคดีของทุกชาติทุกภาษา การคร่ำครวญ
พรรณนาเมื่อคองจากคั้นรัก เป็นอารมณ์ความรู้สึกที่มนุษย์ไม่วาชาติใคภาษาใคยอมจะ
รุ้สึกใคใคใคเดียวกัน คั้งนั้น จึงไม่เป็นเรื่อานแปลกประการใค ที่เราพบว่ามวรรณคดี
ของชาติอื่นที่มีการพรรณนาความใคใคเดียวกันกับนิราศมาก ในวิทยานพนธ์เล่มนี้
ผู้เขียนจึงใคสืบหาวรรณคดีของชาติอื่นที่มความคล้ายคั้งกับนิราศมากกล่าวไวค้วย
พร้อมทั้งทำการ เปรียบเทียบนิราศกับวรรณคดีชาติอื่นที่เห็นว่าคล้ายคั้งกันที่สุด และ
สามารถหาต้นฉบับมาทำการวิจัยเปรียบเทียบใค

ผู้เขียนจึงหวังว่า ผลงานวิจัยเรื่องนี้จะมีส่วนช่วยเสริมสร้างความรู้เรื่อง นิราศ บทประพันธ์พรรณนาการเดินทางและการคร่ำครวญ ให้แก่ผู้สนใจศึกษาได้ กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น และส่งเสริมการศึกษาวรรณคดีของชาติให้รุ่งโรจน์ต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

จากความเป็นมาของปัญหาที่ได้อธิบายมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่านิราศ เป็นภาพยกลอนประ เภทหนึ่งของไทยที่ได้รับความนิยมมากทั้งผู้อ่านและผู้เขียน ครอบงำกระทั่งทุกวันนี้ ผู้เขียนมีความมุ่งหมายที่จะแสดงให้เห็นลักษณะโครงสร้าง ของนิราศคำโคลง ตลอดจนเนื้อหาการพรรณนาโดยละเอียด กล่าวถึงความนิยม ในการแต่งนิราศตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น จนถึงปัจจุบัน พร้อมกับวิวัฒนาการของ นิราศที่เปลี่ยนไป และอีกประการหนึ่ง แสดงให้เห็นว่าวรรณคดีเป็นเครื่องแสดง ความรู้สึกส่วนลึกของจิตใจมนุษย์ ไม่ว่าชาติใดภาษาใด ย่อมมีความรู้สึกโกรธ เกลียด รัก ระแวง ผิดหวัง ฯลฯ โดยเฉพาะเมื่อนิราศเป็นภาพยกลอนแสดงความในใจ ของผู้ประพันธ์โดยตรง อารมณ์ความรู้สึกที่ใคร่พรรณนาออกมาย่อมใกล้เคียงกันไม่ว่า ในวรรณคดีของชาติใด ความเหมือนกันโดยบังเอิญนี้ สะท้อนให้เห็นอารมณ์พื้นฐาน ของมนุษย์ซึ่งไม่จำเป็นต้องลอกเลียนแบบจากที่ใด

ขอบเขตของการวิจัย

ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้เขียนมุ่งจะแสดงให้เห็นลักษณะโดยละเอียดของนิราศ คำโคลงโดยเฉพาะ ซึ่งมีประมาณ 28 เรื่อง เป็นนิราศคำโคลงในสมัยอยุธยา 6 เรื่อง และเป็นนิราศคำโคลงสมัยรัตนโกสินทร์ 22 เรื่อง และได้กล่าวเปรียบเทียบ กับนิราศคำกลอนบางเรื่อง เพื่อเน้นให้เห็นความแตกต่างและลักษณะเฉพาะของ นิราศคำโคลงได้เด่นชัดยิ่งขึ้น และในการวิจัยเพื่อแสดงให้เห็นว่านิราศเป็นบทประ พันธ์แสดงความในใจที่มีลักษณะเฉพาะตัวเป็นของไทยนั้น ผู้เขียนได้ยกเอา วรรณคดี ของชาติตะวันออกและตะวันตกที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันมากกล่าวอย่างกว้างๆ ได้แก่

วรรณคดีของเปอร์เซีย อินเดียน พม่า และบทร้อยกรองบางประเภทของตะวันตก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กำหนดโครงร่างของวิทยานิพนธ์
2. ค้นควารวบรวมต้นฉบับของนิราศคำโคลงเท่าที่ปรากฏ
3. ศึกษาและวิจัยหาลักษณะโครงสร้าง ลักษณะคำประพันธ์ และเนื้อหาการพรรณนาของนิราศคำโคลงโดยละเอียด
4. ค้นคว้าเรื่องความนิยมในการแต่งนิราศ และวิวัฒนาการของการแต่งหนังสือในคำประพันธ์และเนื้อหา โดยเน้นหนักให้เห็นถึงนิราศคำโคลงมากกว่านิราศคำกลอน
5. เปรียบเทียบนิราศคำโคลงในสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ เพื่อศึกษาอิทธิพลของกวีรุ่นก่อนที่มีต่อกวีในรุ่นหลัง และอิทธิพลของกวีรุ่นเดียวกันที่มีต่อกัน
6. ศึกษาความบาทประพันธ์ในวรรณคดีของชาติอื่นๆ โดยเฉพาะวรรณคดีของชาติตะวันออก ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับนิราศของไทย
7. เปรียบเทียบวรรณคดีสันสกฤต บทประพันธ์ของกาลิทาส 2 เรื่องที่มีลักษณะคล้ายกับนิราศของไทย กล่าวคือ เปรียบเทียบ เมฆทก กับบทนิราศคำโคลงโดยทั่วไป และเปรียบเทียบ อุตสาหาร กับ ทวาทสมาส
8. ค้นควารวบรวมรายชื่อนิราศทั้งที่แต่งเป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง ชื่อผู้แต่งสมัยที่แต่ง เพื่อจัดทำภาคผนวกแสดงให้เห็นผลงานและความนิยมในการแต่งนิราศในวรรณกรรมของไทย
9. เรียบเรียงวิทยานิพนธ์ตามที่กำหนดไว้ในโครงร่าง แก้ไขดัดแปลงให้เหมาะสมรัดกุมยิ่งขึ้น
10. จัดทำบรรณานุกรม